

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВНЗ МТУ «МИКОЛАЇВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Голова Приймальної комісії

С. А Ткаченко

«18» лютого 2022 р.

ПРОГРАМА

**фахового вступного випробування для здобуття
освітнього ступеня «бакалавр»
за спеціальністю 072 Фінанси, банківська справа та страхування
з дисципліни:
«ФІНАНСИ»**

МИКОЛАЇВ

Програму фахових вступних випробувань обговорено та затверджено на засіданні Приймальної комісії Вищого навчального закладу «Міжнародний технологічний університет «Миколаївська політехніка».

Протокол №3 від «18» лютого 2022 року.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Відповідно до Умов прийому до вищих навчальних закладів України в 2022 році та Правил прийому до ВНЗ МТУ «Миколаївська політехніка» у 2022 році для конкурсного відбору на 2, 3 курси денної та заочної форми навчання за спеціальністю 072 Фінанси, банківська справа та страхування проводяться вступні випробування у формі тестування.

Програми вступних випробувань, тестові завдання, критерії оцінювання відповіді вступника з дисциплін «Фінанси» затверджено головою приймальної комісії за три місяці до початку прийому документів. Тестування складається з двох рівнозначних варіантів завдань, які є профілюючими для фаху «бакалавр з фінансів, банківської справи та страхування». Кожне тестове завдання має від трьох до п'яти запропонованих варіантів відповіді, з яких студентам пропонується обрати вірну. Відповіді вносяться до спеціально розроблених бланків.

Питання включають в себе загальні знання із професійно-орієнтованої дисципліни «Фінанси». Тестування складається з двох рівнозначних варіантів, кожен з яких охоплює 50 тестових завдань, які містять як одну правильну відповідь. Загальна кількість набраних балів становить 200.

Тестування проводиться впродовж 60 хвилин.

На тестових випробуваннях забороняється використовувати підручники, навчальні посібники та інші матеріали. При користуванні під час випробування сторонніми джерелами інформації (в тому числі підказуванням) абітурієнт усувається від участі у випробуваннях.

Результати вступного тестування надаються для перевірки в фахові комісії та перевіряється з використанням комп'ютерних засобів обробки даних протягом трьох днів. Результати тестування оцінюються наступним чином:

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

A - $x > 90\%$ - високий рівень знань «відмінно» - «5» (190 - 200 за 200 бальною шкалою);

B - $65\% < x < 89\%$ - вище середнього рівня знань «дуже добре» - «4,5» (154 - 188 - за 200 бальною шкалою);

C - $33\% < x < 64\%$ - середній рівень знань «добре» - «4» (122 - 152 - за 200 бальною шкалою);

D - $10\% < x < 32\%$ - достатній рівень знань «задовільно» — «3» (100 - 120 - за 200 бальною шкалою);

E - $x < 10\%$ - недостатній рівень знань «незадовільно» — «2» (0 - 99 - за 200 бальною шкалою)

Рекомендованими до зарахування вважаються студенти які отримали оцінки «задовільно», «добре», «дуже добре» та «відмінно» за вступне тестування.

ВСТУП

Метою фахового вступного випробування є з'ясування рівня теоретичних знань та практичних навичок вступників і відповідність їх вимогам кваліфікаційної характеристики. Фахове вступне випробування має комплексний характер для виявлення рівня знань з профільної дисципліни. У процесі підготовки до фахового вступного випробування рекомендується користуватися наведеною у програмі основною літературою.

ПРЕДМЕТНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ ТА РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

знати: сутність і форми прояву фінансових відносин; категоріальний і понятійний апарат фінансової науки; роль фінансів у соціально-економічному розвитку суспільства; організацію фінансових відносин на мікро- та макрорівнях; засади здійснення фінансової політики держави й управління фінансами; роль і значення державних фінансів і бюджетної системи в економічній перебудові суспільства на шляху розвитку ринкових перетворень; закономірності розвитку міжнародних фінансів; принципи організації фінансів у різних сферах діяльності;

вміти: узагальнювати тенденції та закономірності розвитку фінансів мікро- та макрорівнів; оперативно реагувати на зміни, які відбуваються у фінансовій практиці; аналізувати сутнісні характеристики фінансових процесів; досліджувати фінансові явища у ринковій економіці; об'єктивно оцінювати фінансові та економічні процеси у суспільстві; розробляти і реалізовувати систему заходів щодо вдосконалення основних засад фінансової політики держави.

Тема 1. Передумови виникнення, сутність та функції фінансів

Предмет науки про фінанси. Фінанси - специфічна форма суспільних відносин. Об'єктивні передумови виникнення і розвитку фінансів. Фінанси як економічна, вартісна, розподільна, історична категорія. Специфічні ознаки фінансів, їх суспільне призначення. Фінансові ресурси як матеріальні носії фінансових відносин.

Фінансові категорії як форма наукового пізнання сутності фінансових відносин. Прості і складні фінансові категорії. Взаємозв'язок фінансів з іншими економічними категоріями.

Функції фінансів як виявлення суттєвих ознак, властивостей і суспільного призначення фінансів. Розподільна функція, її зміст. Об'єкти і суб'єкти розподілу і перерозподілу вартості суспільного продукту. Контрольна функція. Фінансова інформація та її роль у реалізації контрольної функції. Взаємозв'язок розподільної і контрольної функцій. Дискусійні питання щодо функцій фінансів.

Вплив фінансів на розвиток суспільного виробництва. Фінансове забезпечення відтворювального процесу. Форми фінансового забезпечення.

Фінансове регулювання і фінансове стимулювання економічних і соціальних процесів. Підвищення ролі фінансів в умовах переходу до ринкових відносин.

Тема 2. Фінансова система України

Поняття фінансової системи і теоретичні основи її побудови. Структура фінансової системи. Сфери та ланки фінансових відносин, їх характеристика. Взаємовідносини між окремими сферами та ланками фінансової системи.

Правові та організаційні основи фінансової системи. Державне регулювання фінансових відносин. Функції Президента, законодавчих і виконавчих органів державної влади щодо загального управління фінансовими потоками. Оперативне управління фінансовою системою. Управлінські функції Міністерства фінансів і його регіональних управлінь і відділів, Контрольно-ревізійної служби, Державної податкової адміністрації, Державного казначейства, Рахункової палати, Пенсійного фонду, Національного банку України, Міжбанківської валютної біржі, Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку. Розмежування функцій між управлінськими фінансовими установами.

Роль фінансової системи держави у забезпеченні умов економічного зростання.

Тема 3. Фінансова політика і фінансовий механізм

Фінансова політика - складова економічної і соціальної політики держави. Складові фінансової політики. Завдання і принципи фінансової політики. Стратегія і тактика фінансової політики.

Фінансова політика в умовах фінансової кризи. Стабілізація фінансового стану в Україні та шляхи її забезпечення.

Фінансовий механізм як сукупність форм і методів організації фінансових відносин. Взаємодія фінансового механізму з господарським механізмом і фінансовою політикою. Складові елементи фінансового механізму.

Фінансове планування і прогнозування: суть, принципи, методи, завдання. Система фінансових планів, їх характеристика. Зведене фінансове планування. Баланс фінансових ресурсів і витрат держави.

Фінансовий контроль. Зміст фінансового контролю, його призначення. Види, форми і методи фінансового контролю. Фінансовий аудит як незалежний фінансовий контроль. Суб'єкти фінансового контролю в Україні, їх функції.

Фінансові норми і нормативи; фінансові ліміти і резерви; фінансові стимули і санкції. їх використання для активізації економічного зростання й підвищення суспільного добробуту.

Тема 4. Фінанси підприємницьких структур

Сутність фінансів господарських суб'єктів і принципи їх організації. Грошові надходження від діяльності підприємств, їх склад і економічна характеристика. Валовий і чистий дохід. Загальний і чистий прибуток. Класифікація доходів і видатків. Фінансові ресурси. Власні і залучені грошові кошти.

Особливості фінансів підприємств різних організаційно-правових форм. Джерела формування і напрямки використання фінансових ресурсів комерційних підприємств державної і недержавної форм власності. Взаємовідносини підприємницьких структур із бюджетом і цільовими державними фондами. Вплив галузевих факторів на організацію фінансів підприємств.

фінанси бюджетних установ. Кошторисне фінансування, його зміст і принципи. Неприбуткова діяльність громадських формувань і добродійних фондів.

Управління процесами формування і використання фінансових ресурсів господарських суб'єктів. Розроблення балансів грошових потоків і прогнозування фінансових результатів.

Тема 5. Державні фінанси

Поняття публічного фінансового господарства і державних фінансів. Склад і структура державних фінансів, характеристика їх грошових потоків.

Державні доходи і державні витрати — основоположні категорії державних фінансів. Фінансові ресурси держави. Джерела формування державних доходів, фактори їх зростання. Державні витрати на задоволення суспільних благ і послуг.

Система державних фінансів за їх ієрархічним рівнем — загальнодержавні і місцеві фінанси.

Державні фінанси як інструмент регулювання економіки. Кейнсіанська бюджетна політика стабілізації економіки і стимулювання економічного зростання. Зміна економічних доктрин «економіки попиту» на «економіку пропонування» та її вплив на фінансові методи державного регулювання економічних процесів.

Проблеми державних фінансів у період ринкової трансформації економіки. Криза державних фінансів і шляхи фінансової стабілізації. Менеджмент державних фінансів.

Тема 6. Бюджет і бюджетна система

Бюджет як економічна і правова категорія. Місце і значення бюджету в загальній системі фінансових відносин. Розподільна і контрольна функція бюджету. Бюджетний механізм фінансового регулювання і посилення його конструктивного впливу на реалізацію стратегії економічного і соціального розвитку України.

Бюджетна система: поняття і принципи побудови. Критерії розмежування доходів і видатків між ланками бюджетної системи. Міжбюджетні відносини. Регулювання міжбюджетних відносин. Міжбюджетні трансферти. Види міжбюджетних трансфертів. Фінансові нормативи бюджетної забезпеченості та їх використання для визначення розподілу міжбюджетних трансфертів. Порядок надання міжбюджетних трансфертів.

Бюджетний процес. Поняття бюджетного процесу і його складові етапи. Організаційні засади бюджетного планування. Порядок складання, розгляду і затвердження проектів державного і місцевих бюджетів. Виконання бюджетів за доходами і видатками. Секвестр бюджету. Захищені статті видатків бюджету.

Казначейська система виконання державного і місцевих бюджетів.

Бюджетні права державних органів законодавчої і виконавчої влади. видатки. Витрати державного бюджету на соціальний захист населення. Склад і структура витрат державного бюджету в соціально-культурній сфері. Фінансування науки. Витрати державного бюджету на фінансову підтримку економіки. Витрати на оборону і державне управління.

Бюджетне фінансування. Форми бюджетного фінансування.

Бюджетний дефіцит. Поняття і причини виникнення. Стійкий і тимчасовий бюджетний дефіцит. Методи розрахунку бюджетного дефіциту. Проблеми скорочення і можливі джерела покриття бюджетного дефіциту.

Тема 7. Доходи і видатки державного бюджету

Економічна сутність доходів і видатків бюджету. Форми їх прояву і матеріальне втілення. Загальний і спеціальний фонди державного бюджету. Класифікація бюджетних доходів. Джерела формування бюджетних доходів. Форми і методи мобілізації грошових коштів у бюджет.

Податкові і неподаткові надходження, їх склад і структура. Офіційні трансфери.

Видатки державного бюджету, їх класифікація. Основні напрямки використання бюджетних коштів. Поточні та капітальні видатки. Витрати державного бюджету на соціальний захист населення. Склад і структура витрат державного бюджету в соціально-культурній сфері. Фінансування науки. Витрати державного бюджету на фінансову підтримку економіки. Витрати на оборону і державне управління.

Бюджетне фінансування. Форми бюджетного фінансування.

Бюджетний дефіцит. Поняття і причини виникнення. Стійкий і тимчасовий бюджетний дефіцит. Методи розрахунку бюджетного дефіциту. Проблеми скорочення і можливі джерела покриття бюджетного дефіциту.

Тема 8. Податки і податкова система

Сутність і функції податків. Класифікація податків, її ознаки. Види податків. Прямі податки. Непрямі податки. Елементи системи оподаткування. Теоретичні питання перекладання податків та ухилення від їх сплати.

Податкова система: поняття, основи побудови. Становлення та розвиток податкової системи України. Податковий кодекс України, його значення для формування і функціонування науково - обґрунтованої і стабільної податкової системи держави.

Тема 9. Місцеві фінанси

Сутність місцевих фінансів, їх склад і роль у здійсненні політики зміцнення економічної самостійності адміністративно-територіальних формувань.

Фінансові ресурси місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування. Склад доходів місцевих бюджетів. Закріплені доходи. Роль місцевих податків і зборів у формуванні доходів місцевих бюджетів. Загальний і спеціальний фонди місцевих бюджетів.

Видатки місцевих бюджетів. Обов'язкові видатки і видатки на реалізацію делегованих центральною владою повноважень. Соціальна спрямованість видаткової частини місцевих бюджетів. Фінансування місцевого господарства.

Бюджет розвитку місцевих бюджетів. Позички місцевим бюджетам. Обслуговування боргу місцевих рад. Зміцнення фінансової незалежності місцевого самоврядування в Україні.

Боргова залежність держави. її критичний рівень. Вплив державного боргу на фінансовий стан держави.

Управління державним боргом і його обслуговування.

Тема 10. Державний кредит і державний борг

Економічна сутність державного кредиту, його роль у формуванні додаткових фінансових ресурсів держави і покритті бюджетного дефіциту. Відмінність державного кредиту від банківського.

Види державного кредиту. Внутрішній і зовнішній державний кредит. Розвиток міжнародного й умовного державного кредиту. Форми внутрішнього державного кредиту. Державні позики, їх види. Класифікація державних внутрішніх позик. Обернення частини вкладів населення у державний кредит. Залучення коштів загальнодержавного позикового фонду. Казначейські позики. Гарантовані позики як форма умовного державного кредиту.

Форми зовнішнього державного кредиту. Державні зовнішні позики. Позики міжнародних фінансових організацій. Міжурядові позики, зовнішні банківські кредити, їх значення у фінансовій підтримці України.

Державний борг. Види державного боргу. Структура державного боргу, механізм його формування.

Тема 11. Страхування і страховий ринок

Економічна необхідність і роль страхування в забезпеченні безперервності суспільного виробництва. Особливості фінансових відносин у сфері страхування. Функції страхування.

Суб'єкти страхових відносин: страховик, страхувальник, зарахований отримувач.

Форми і методи страхового захисту. Система страхових фондів. Класифікація страхування за об'єктами і за ознакою ризику, принципи обов'язкового і добровільного страхування. Страхування майна юридичних і фізичних осіб, й

Страхування кредитних і фінансових ризиків. Економічна необхідність, значення і види. Умови страхування кредитних і фінансових ризиків.

Особисте страхування, його сутність і значення в забезпеченні соціального захисту громадян. Види особистого обов'язкового і добровільного страхування.

Перестраховування. Необхідність і роль перестраховування в забезпеченні сталості страхових операцій.

Доходи і витрати страховика. Страхові платежі як основне джерело доходів страховика. Витрати на виплату страхового відшкодування і страхових сум, відрахування в запасні і резервні фонди.

Фінансові результати страхових операцій, їх рентабельність. Прибуток страхових організацій, його розподіл і використання.

Страховий ринок. Поняття страхового ринку і його організаційна структура. Учасники страхового ринку. Організаційні форми існування страхових компаній.

Державний нагляд за страховою діяльністю в Україні. Ліцензування страхової діяльності.

Формування і розвиток страхового ринку в Україні.

Тема 12. Фінансовий ринок

Сутність фінансового ринку, його роль у мобілізації і розподілі фінансових ресурсів. Економічні передумови функціонування фінансового ринку в Україні. Суб'єкти фінансового ринку.

Структура фінансового ринку. Грошовий ринок. Ринок кредитних ресурсів. Фондовий ринок як найважливіший сегмент фінансового ринку. Первинний і вторинний фондовий ринок, їх призначення. Біржовий і позабіржовий ринок цінних паперів.

Види цінних паперів, які можуть випускатись і обертатися в Україні. Основні характеристики цінних паперів.

Правове регулювання фондового ринку. Державний контроль за випуском і обігом цінних паперів.

Фондова біржа: правове становище, організація і порядок роботи. Функції фондової біржі. Порядок допуску цінних паперів до обігу на фондових біржах.

Ринок фінансових послуг, його роль у функціонуванні економічної системи. Види фінансових послуг.

Перспективи розвитку фінансового ринку в Україні.

Тема 13. Міжнародні фінанси

Сутність, призначення і роль міжнародних фінансів. Світові фінансові потоки: валютні, кредитні, фінансові ринки. Міжнародна фінансова інтеграція та її вплив на фінансові інтереси країн і регіонів.

Фінансова діяльність міжнародних організацій. Фінанси Організації Об'єднаних Націй і Європейського Союзу.

Міжнародні фінансові інституції: Міжнародний валютний фонд, Група Світового банку (Міжнародний банк реконструкції та розвитку, Міжнародна асоціація розвитку, Міжнародна фінансова корпорація, Агентство з гарантування багатосторонніх інвестицій). Банк міжнародних розрахунків. Європейський Інвестиційний банк, Європейський банк реконструкції та розвитку. їх завдання, сфери діяльності, формування капіталів та ресурсів.

Співпраця України з міжнародними фінансовими інституціями. Проблеми гармонізації фінансів України відповідно до критеріїв і стандартів Європейського співтовариства. Міжнародний фінансовий ринок: міжнародний ринок грошей (валютний ринок), міжнародний ринок кредитних ресурсів, міжнародний ринок цінних паперів.

ОСНОВНА РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Підручники (навчальні посібники)

1. Базилевич В.Д., Баластрик Л.О. Державні фінанси. – К.: Атіка, 2002.
2. Боринець С.Я. Міжнародні фінанси. – К.: Знання-Прес, 2002.
3. Буряк П.Ю., Жихор О.Б. Фінанси: курс для фінансистів: Підручник.- К.: «Хай – Тек Прес», 2010. – 528с.
4. Буряк П.Ю., Смолінська С.Д., Татарин Н.Б. Фінанси: Підручник.- К.: «Хай – Тек Прес», 2010. – 329с.
5. Бюджетний механізм формування і використання фінансових ресурсів регіону [Текст] : [Монографія] / П.Ю. Буряк, С.Я. Бугіль, О.М. Піхоцька, Б.П. Ярема, Н.В. Савчук, Ю.В. Шушкова та ін. – Львів: Ліга-Прес, 2014. – 368 с.
6. Василик О.Д. Теорія фінансів. – К.: Центр видавничої літератури, 2005.
7. Карпінський Б.А. Фінансова система: Навчальний посібник. – 2-ге вид. – Львів: „Магнолія плюс”, 2006.
8. Кремень О. І. Фінанси : навч. посіб. / О. І. Кремень, В. М. Кремень. – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 412 с.
9. Мамонова В. В. Управління місцевим бюджетом та фінансами : навч. посіб. / В. В. Мамонова. – Харків : Магістр, 2012. – 224 с.
10. Міжнародна економіка : навч. посіб. / За ред. Козака Ю. Г., Новацького В. М. – К.: Центр навчальної літератури, Видавництво “Артек”, 2002. – 436 с.
11. Міжнародні організації : навч. посіб. / За ред. Ю. Г. Козака, В. В. Ковалевського. – К.: ЦУЛ, 2003. – 288 с.
12. Місцеві фінанси в Україні: Правове регулювання: Навч. посібник / Близнюк О.С., Губерська Н.Л., Музика О.А., Устенко Р.А. – К.: Дакор КНТ, 2007.- 316 с.
13. Навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни «Фінанси» для студентів не фінансових спеціальностей/ О.Р. Романенко, Л.П. Даниленко, Л.П. Гладченко, А.А. Славкова, М.А. Гапонюк - К.: КНЕУ, 2009. - 146 с. 18
14. Науменкова С. В. Ринок фінансових послуг / С. В. Науменкова, С. В. Міщенко. - К. : Знання, 2010. - 532 с.
15. Небрат В. В. Українська фінансова думка другої половини XIX - початку XX століть: Монографія. - К.: Ін-т екон. та прогноз., 2007. - 224 с.
16. Панчук А.В. Податкова система України : ОКЛ [Текст] / А. Панчук. – К.: ТОВ «Кондор», 2012. – 106 с.
17. Романенко О.Р. Фінанси: підручник для ВНЗ / О.Р. Романенко. – К.: Центр учбової літератури, 2016. – 310 с.
18. Сідельникова Л. П. Податкова система: навч. посіб. [текст] / Л. Сідельникова. – К.: ТОВ «Кондор», 2012. – 642 с.
19. Стійкість фінансових ринків України та механізми її забезпечення / за ред. О. І. Барановського. - К. : НАНУ, 2010. - 492 с.
20. Страхування: підручник / За ред. В. Д. Базилевича. - К.: Знання, 2008. - 1019 с.
21. Теорія фінансів: Підручник / За ред. проф. В. М. Федосова, С.І. Юрія. - К.: Центр учбової літератури, 2011. – 576 с.
22. Удосконалення управління державними фінансами та реформування податкової системи України : монографія / За ред. Т. І. Єфименко. – К. : ДННУ «Акад. фін. управління», 2015. – 446 с.

23. Унинець-Ходаківська В. П. Ринок фінансових послуг: теорія і практика / В. П. Унинець-Ходаківська, О. І. Костюкевич, О. А. Лятамбор. - К. : ЦУЛ, 2009. - 392 с.
24. Управління державним боргом / О. О. Прутська, О. А. Сьомченков, Ж. В. Гарбар та ін. - К. : ЦУЛ, 2010. - 216 с.
25. Фінанси регіону / М. А. Коваленко, Т. О. Мацієвич, Г. М. Полевик, Н. В. Радванська. - Херсон : Олді-плюс, 2010. - 312 с.
26. Фінанси: Підручник / за ред. С.І. Юрія, В.М. Федосова. – 2-ге вид. перероб. і доповн. – К.: Знання, 2012. – 687 с.
27. Фондовий ринок / В. М. Діденко, М. М. Свердан, В. П. Булат, О. М. Грудляк. - Чернівці : Наші книги, 2010. - 624 с.
28. Чала Н. Д. Бюджетна система / Н. Д. Чала, Н. В. Лазоренко. - К. : Знання, 2010. - 223 с.
29. Шушкова Ю. В. Державні фінанси та їх місце у фінансовій системі України / Ю. В. Шушкова // Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України : зб. наук.-техн. пр. – Львів: РВВ НЛТУ України, 2012. – Вип. 22.14. – С. 344–351.
30. Шушкова Ю. В. Особливості побудови та розвитку фінансової системи Великобританії / Ю. В. Шушкова // Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України : зб. наук.-техн. пр. – Львів : РВВ НЛТУ України, 2012. – Вип. 22.13. – С. 287–293.
31. Шушкова Ю.В. Фінансова системи України: особливості функціонування, сучасний стан та перспективи розбудови : монографія / Юлія Шушкова. – Львів: Ліга-Прес, 2014. – 174 с.
32. Ярошевич Н. Б. Фінанси підприємств: Навч. посіб. – К.: Знання, 2011. – 341 с. 19